

Чубарь О. Г.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

Гапак Н. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-17>

РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ НА ЗАКАРПАТТЯ: АСПЕКТ ІТ-СФЕРИ

Збройна агресія росії та активні військові дії на великій території сходу і півдня України змусили український бізнес рятуватись у спокійних регіонах країни, перевозити свої виробничі потужності та людей переважно до західних областей. Бізнес одразу почав розмірковувати над потребами і можливостями такого переміщення, аде держава в середині березня 2022 року приймає відповідні рішення, запроваджуючи Програму, яка передбачає державну допомогу в підборі площ для розміщення виробництва; перевезенні й розселенні персоналу; доборі працівників у місцях дислокації після переїзду [1]. Реалізацію Програми регламентують два документи, прийняті в перший місяць після оголошення військового стану, а саме Постанова КМУ № 305 від 17.03.2022 р. «Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану» [2], яка передбачає безоплатне перевезення майна підприємств, установ та організацій згідно з переліком, що його формує Міністерство економіки й передає до Міністерства інфраструктури, а також Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р. «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію», яким затверджено план таких заходів [3].

Безпосередню участь у Програмі як території, що приймають бізнес, беруть віддалені від активних бойових дій регіони України – Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська області. Кожен регіон України у створенні привабливих умов для бізнесу з прифронтових регіонів застосовує специфічні та сучасні й креативні важелі для залучення на свої території. Важливим компонентом втілення в життя Програми є налагодження комунікацій зацікавлених сторін, консультативне забезпечення з використанням сучасних інформаційних ресурсів.

Однією із специфічних рис, властивих для Закарпатської області, є те, що під час розгляду заявки на переміщення застосовується підхід, за якого перенесені виробництва не повинні шкодити екології області. Адже область позиціонує себе як екологічний туристичний регіон, а розташування підприємств зі «шкідливим» виробничими процесами буде суперечити принципам розвитку туризму. У зв'язку з цим перспективним вважається *створення екоіндустріальних парків*, на базі яких, зокрема, функціонуватимуть релоковані підприємства. Такі плани обговорювались на рівні Закарпатської ОВА з представниками проекту ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) «Глобальна програма екоіндустріальних парків в Україні: впровадження на місцевому рівні» [1].

Окрім того, Закарпатська ОВА активно *сприяє створенню ІТ-кластера* в регіоні, у зв'язку з чим для ІТ-компаній надають офісні площі та коворкінги, а також охорону, якісний інтернет, допомогу й супровід діяльності в податковій сфері [1].

Щодо Закарпатської області, то лідерами в галузевому розрізі в перші місяці військового стану стали ІТ, виробництво обладнання зв'язку, деревообробна (меблева), легка промисловість, будівництво.

Даючи оцінку процесам переміщення в Закарпатську область підприємств ІТ-сфери та створення ІТ-кластеру, практично всі практики та регіональні менеджери наголошують на їх важливості для регіональної економіки, для докорінної зміни її якісної структури та підвищення інноваційності. Проте доцільно вказати, що часто таке переміщення носить формальний характер, про що було наголошено в інтерв'ю з головою Батівської ТГ. Ця формальність знаходить свій прояв у тому, що специфіка ІТ-бізнесу полягає в його мобільності, відсутності обтяжень, пов'язаних з рухом та необхідності переміщення великих обсягів матеріально-технічних ресурсів (обладнання, технології, сировина тощо). Такі підприємства переважно організовані як ФОПи з невеликою кількістю працівників, які працюють у віддаленому доступі. Разом з тим

є приклад ТОВ, на якому вже працює більше сотні людей, і є плани збільшувати цю кількість до 110 осіб.

З погляду ТГ, в які релокується цей бізнес, важливо, щоб він не тільки переміщувався в громади фізично, але й здійснював юридичну реєстрацію, адже це забезпечуватиме для громади податкові надходження, сприятиме посиленню фінансової спроможності громад.

Одним із напрямків роботи новоствореного ІТ-кластеру є активізація спільної освітньої роботи із загальноосвітніми та вищими навчальними закладами щодо трансформації ІТ-освіти, впровадження освітніх програм, розроблених спільно та за підтримки резидентів ІТ-кластерів, інтегрування викладання ІТ-дисциплін в школах/ліцеях. Це сприятиме посиленню та активізації освітньої і наукової сфер, а також зв'язків «освіта-бізнес», «наука-бізнес», «освіта-наука». Як приклад такої співпраці та розвитку наукових здібностей дітей і молоді, їх підтримка у здобуванні якісної і сучасної освіти – Літня школа інформатики (на базі ДВНЗ «УжНУ»), що вперше стартувала влітку 2022р. для школярів 6-11 класів Закарпаття і охопила 200 дітей, а також Зимова ІТ-школа для студентів факультетів з інформаційних технологій Закарпаття (лютий 2023 р.) [4].

В цілому ж, релокація високотехнологічної ІТ-галузі, яка здатна вже в короткостроковій перспективі позитивно впливати на регіональну економіку, зокрема, в частині доданої вартості та надходжень податків до місцевих бюджетів має неабияке значення для соціально-економічного розвитку Закарпатської області.

Література:

1. Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramy-relokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>

2. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану : Постанова КМУ № 305 від 17.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>

4. Зимова ІТ-школа для студентів. URL: <https://itct.com.ua/news/it-winter-school-2023>